

הגאון רבי אריה יהודה לייב סג"ל מולוצ'יסק¹

מאת

יחיאל גרנטשטיין

בשנת תקס"ה (1805 למנינם), בהיות רבי אריה לייב — כך קראוהו — בדרכו לארץ־ישראל¹²³⁴⁵⁶⁷, נתן את הסכמתו לספר "טהרת הקדוש", שהופיע בשנת תקס"ו, וחתם עליה "אריה ליב סג"ל מזבאריו וואלטשיסק הולך ונוסע לארץ הקודש לחיים ולשלום". אתו עלה גם לארץ בנו רבי פנחס זאב שאותו מכנה רבי אריה לייב באיגרתו משנת תקס"ט לחתנו רבי ישעיה יהודא ליב (המובאת להלן) "אברך מופלג". רבי פנחס היה אז חדשים מספר אחרי חתונתו עם מרת מרים, בתו של רבי נחמן מברסלב וצ"ל. אשר הצטרפה אליו רק כעבור ארבע שנים, בקיץ, שנת תקס"ט².

1. מחבר ה"אנציקלופדיה לחכמי גליציה", מר מאיר וונדר, מצמיד לרבי אריה לייב מולוצ'יסק שם משפחה "הורביץ", ומכנהו: "נכד השל"ה, בן אחר בן". הדבר כשלעצמו תמוה, ודורש ליבון יסודי. יען כי באף חתימה של רבי אריה לייב, אם בהסכמות על הספרים, אם בתשובתו להמגיד מקוונץ בענין העגונה מסטאשוב, ואם באיגרתו לחתנו רבי ישעיה יהודה לייב בקראסנה, אין רמז כלשהו שאמנם שם משפחתו "הורביץ" — שם כה מפורסם וכה מכובד במשפחות ישראל (מחוזותו, ה"חזה" מלובלין חותם בשם משפחה זה כמעט על רוב איגרותיו, ופרסומים פומביים). מכאן, שהיינו שוללים החלטית קשירת שם משפחה זה לרבי אריה לייב מולוצ'יסק ואם כותב שורות אלו אינו עושה כן, נובע הדבר משיחה שקיים עם הרב מנחם גוטמן, נכדו של רבי אריה לייב, אשר הצהיר בפניו שבמו עיניו ראה שטרות המסתיימים במלים המקובלות "אישנו וקיימנו כדחזי", ואחריהן — חתימתו של רבי יוסף יוסף בנז"ל של רבי אריה לייב מולוצ'יסק, בצירוף שם משפחה "הורביץ". כעגד עדות כזו קשה לטעון, אולם הפליאה נשארת פליאה. ואשר לקביעה שרבי אריה לייב הינו "נכד השל"ה, בן אחר בן". שוב, לפלא הדבר, שכאשר רבי אריה לייב מולוצ'יסק, נותן הסכמה לספר "דרך חיים" (ראה פרק ההסכמות) שהינו "לקט תוכחת מוסר של השל"ה הקדוש, אין בהסכמה שלו אפילו רמז קל שהוא נכדו! האם נובע הדבר מכך שרבי אריה לייב איננו נכד השל"ה הקדוש, או, מתוך רצון להצטנע, שלא להיתלות בגדולים? מי יודע? — אף דבר זה טעון בירור וליבון.

2. האירוסין של רבי פנחס עם מרים, בת רבי נחמן מברסלב, נערכו בסוף שנת תק"ס, או בראשית שנת תקס"א. כי חתונתה של אחותה, מרת אדל, עם בנו של רבי אברהם דוב מחמלניק (חתנו של מחבר תולדות יעקב יוסף) התקיימה בר"ת אלול תק"ס, "וחיכף אחר החתונה הנ"ל השתדך רבינו ז"ל עם בתו מרת מרים ז"ל עם הרב החסיד המפורסם מוה' ליבש ז"ל אב"ד דק"ק וואלטשיסק ("חיי מוהר"ן", עמ' 54). ואילו החתונה של רבי פנחס עם מרת מרים, נחקיימה רק בחשוון תקס"ה (שם, עמ' 56). צריך להניח שהיו סיבות לכך שחתונתם נערכה רק אחרי ארבע שנות אירוסין. כמו כן היו ודאי סיבות שבגללן עלה רבי פנחס לארץ־ישראל עם אביו רבי אריה לייב, בשנת תקס"ה, בלי אשתו, כשהיא מצטרפת אליו רק כעבור ארבע שנים. בכל זאת מסופר משהו על כך ב"חיי מהר"ת (הוצאת ניו יורק, תשכ"ה, עמ' 55—54):

"בקיץ הנ"ל [תקס"ט] נסעה בתו מרת מרים ז"ל לא"י. כי היתה כלתו של הגאון מוואלטשיסק. ובעלה מוה' פנחס כבר נסע עם אביו הגאון הנ"ל לא"י בקיץ תקס"ה והיא נשארה כאן כי לא

בספר "אמרי פנחס"³. מסופר, שרבי אריה לייב, לפני שעלה ארצה ישראל. ביקש מרבי פנחס מקוריץ שילמד למענו מדי יום איזה שיעור, ושיתפלל עבורו עד שיגיע בשלום לארץ-ישראל. אחר כך, מספרים, אמר רבי פנחס לבניו: "ראו איך יהודי זה מחזיק מהתורה".

סיפור זה מובא גם בספר "פאר לישרים", והדבר תמוה, כי הרי רבי פנחס מקוריץ נפטר כבר בי' אלול תקנ"א, היינו 14 שנה לפני עלייתו של רבי אריה לייב לארץ-ישראל. לכאורה, אפשר לומר שהסיפור קשור באישיות צדיקית אחרת שבאה להיפרד מרבי פנחס מקוריץ, והעובדה כשלעצמה נכונה. ברם, ייתכן שניתן ליישב את הדבר בכך שרבי אריה לייב מולוצ'יסק אמנם התכוון לעלות ארצה עדיין שנים מספר לפני תקס"ה, ולא אסתייע מילתא. ויש רגליים לדבר. כי בקרב חסידי ברסלב רווח סיפור דלהלן:

לרבי נחמן מברסלב זצ"ל סופר שמחותנו, רבי אברהם דוב מחמלניק (חתנו של בעל "תולדות יעקב יוסף, ותלמידו, חותנה של מרת אדל בת רבי נחמן) התבטא פעם אחת על אודות רבי אריה לייב מולוצ'יסק שארבעים שנה הוא מתגעגע לעלות לארץ-

אבה רבינו ז"ל לשלחה לשם והי' קרוב שתקבל ג"פ [גט פטוריין] מבעלה. אך אח"כ סיבב השי"ת שהיא בעצמה נתרצה לנסוע לא"י. ונסעה בקיץ תקס"ט הנ"ל עם גיטיה בני הרב מוואלטישק. ורבינו ז"ל ליווה אותה בעצמו עד רחוק מהעיר. והלך עד חוץ העיר רגלי ולא רצה לישב על העגלה ואמר שלא"י צריכים ללכת רגלי וכל בני העיר הלכו עמו ללוותה בשמחה ומשתה ונשמע אז מפיו הק' דברים נפלאים ————".

מן הראוי להוסיף כאן דברים שכותב שורות אלו שמע מפיו של אחד מהחשובים דחסידי/ברסלב בירושלים, ה"ה ר' נחמן בורשטיין שיח"י: "מקובל אצלנו, שבעת נסיעתם של כְּנֵי רבי אריה לייב לארץ-ישראל, פנה רבנו רבי נחמן לר' פייביש ואמר לו: "דיר גיב איך זי" (לך, אני נוהן אותה והוא, ר' פייביש, אמנם ייבם אחר כך את מרת מרים, עם מות בעלה ר' פנחס, אחיו.

לדברי רבי נחמן בורשטיין הנ"ל, לא נתן ר"נ לבתו מרים לנסוע בשנת תקס"ה לארץ-ישראל, יחד עם בעלה הראשון, כי היתה צעירה מאוד, וכימים ההם היתה נסיעה כה ארוכה וגם בספינה, בחזקת סכנה מסיבות שונות, כשעיקר החשש אצלו היה מפני ישמעאלים מופקדים.

ברם, לדבר זה יש צד נוסף לא פחות מעניין. ב"שבחי הר"נ" (סימן ל"ב) בפרק המתאר את שהייתו ועשייתו של רבי נחמן מברסלב בארץ-ישראל, מסופר על השידוך שנעשה בין רבי נחמן מברסלב, ורבי משה, בנו של רבי מנדלה מוויטבסק. היתה התקשרות אירוסין בין בנו של רבי משה ובתו של רבי נחמן. ההתקשרות לא ארכה ימים. מסופר על כך שוב ב"שבחי הר"נ" "אחר כן כשריצא רבינו משם, מא"י לחו"ל, נפטר החתן, בנו של מוהר"מ הנ"ל. ורבינו ז"ל נשתדך עם בתו שהיתה הכלה של בן הרב מוהר"מ הנ"ל. עם כבוד הגאון המפורסם הרב דק"ק וואלטישק, ונתגלגל אח"כ מאת ה' שנסע הרב הג' הנ"ל לאה"ק ולקח את בנו חתן רבינו ז"ל עמו לשם כדי שילמד אצלו שם ואח"כ נסעה בת רבינו ז"ל ג"כ שם. ונתקיימו דברי רבינו ז"ל שאמר שמאת ה' הוא שבתו תהיה בארה"ק."

יוצא מכאן שמרת מרים, בתו של רבי נחמן, שהיתה ארוסתו של בנו של רבי משה מוויטבסק, היתה אחר כך אשתו של רבי פנחס ברבי אריה לייב, ונתייבמה אחר כך על ידי גיטיה, ר' פייביש. אשר לבת זו, נראה, שרבי נחמן מברסלב חיבב אותה במיוחד, ודאג לה מאוד. במכתבו לבתו שרה, מיום ג' י"ב לחודש מנחם חקס"ט, הוא מודיע לה שקיבל איגרת מאחותה "מרים לעב מהאדעס שהלכו עם ספינה ביום ה' ז' לחודש מנחם וכותבת שהיא שמחה בעליה וכולם מקרבים אותה" ("רבי נחמן מברסלב" לי. אלפסי, הוצאת נצח, חשי"ג, עמ. 60—59).

3. "אמרי פנחס" לר' פנחס חודורוב, הובא לדפוס על ידי פנחס ארנברג, ת"א, תשל"ד, עמ. קמ"ט.

הגאון רבי אריה יהודה לייב סג"ל מוולוצ'יסק

ישראל, ואני אומר שאם באמת רוצים בכך, ניגשים לשידה, פותחים את המגרה מוציאים את הכסף, ונוסעים."

אמר על כך רבי נחמן:

"כשמתגעגעים על עליה לארץ־ישראל — נוסעים, ואם קושרים את הדבר בשידה, בפתיחת מגרה, והוצאת כסף ממנה — אין נוסעים.⁴ ואכן, הגעגועים של רבי אריה לייב מוולוצ'יסק הביאוהו בסופו של דבר לארץ־ישראל, ולא אותו בלבד, אלא, את רוב בני־ביתו. באיגרת ללא תאריך של ה"חווה" מלובלין לבעל "קדושת לוי"⁵, שנכתבה — במידה והיא מקורית ונכונה — כנראה, סמוך לעלייתו של רבי אריה לייב לארץ־ישראל, הוא מזכיר את מחותנו וכותב בין השאר:

"והנה קודם כתיבת ידי בא לידי אגרת מן מחותני הגאון הישיש, מהו"ר ארי' לייב אב"ד דק"ק וואלצ'שיסק שנוסע לאה"ק, ואיני זוכר אם מאדעס או מסטאמבול, ושם נאמר שכבודו הרמה הי' אצלו ונתן בידו ממון לחלקו לעניים באה"ק. לפי שכלי יכתוב לכשיוזמן לו מה לשלוח ליד בני מו"ה שלום יקותיאל יחיאל (!?)⁶. והוא ימצא לשם ע"י שלוחי דרחמנא..."

ובהתנצלו לפני בעל "קדושת לוי" על שלא סר אליו לברדיצ'וב בעת שעשה במדינתו, כותב ה"חווה" בהמשך האיגרת שלו:

"וכמה אנשים יודעים שאין דרכי כלל ליסע ואני איש מנוחה, רק ע"י ההכרח הגדול. ומחר שכתב קודם נסיעתו לאה"ק להתראות עמו, וגם לקח בתי. עמו, הוכרחתי לנסוע עם זוג' תחי' אשר אינה בריאה..."

בהגיעו לארץ, התיישב רבי אריה לייב בצפת עיר הקודש. שמו כצדיק וכגאון הלך לפניו, בעוד, שהוא כדרכו, הצטנע בהליכותיו, התרחק מן הכבוד. לפי גירסה אחת* נפטר בכ"ג תמוז, שנת תקע"ג, ולפי אחרת — בט"ז בניסן תקע"ו⁸.

4. את הסיפור שמע המחבר מפיו של ר' נחמן ברבי משה בורשטין, מחשובי החסידים דברסלב בירושלים, ממש בעת ההכנה הסופית של עבודה זו לדפוס.
5. ראה "צרור החיים", המלקט, חיים בהרב ר' ישעיה ליברון, תרע"ג, עמ. 35-36, "משנת יואל" לרבי יואל דיסקין, שנת תש"א, ירושלים, דף פז' עמ. א' וב' גס ב"אגרות בעל התניא". ר' יצחק אלפסי, מחבר הספר ה"חווה מלובלין" (מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ט, עמ. קע"ט-ק"פ) מביא אף הוא את האיגרת הזאת, וכחוקר חסידות רב־פעלים, מטיל ספק בנכונותה, ואומר: "ונראה לי כי היא מזויפת".
6. ראה "החווה מלובלין", כנ"ל, עמ. ק"פ, הערה 16, שם אומר י. אלפסי כי לא ידוע לו כלל על בן ה"חווה" בשם כזה, גם לא נתקל במקור כלשהו שיאשר דבר זה.
7. אפשר, שבמקור, במידה והאיגרת אינה מעשה־זיוף, כתוב "בתו", והכוונה אז לבתו של רבי אריה לייב שנישאה לנכדו של ה"חווה", רבי דוד קופיל, ברבי ישראל — בנו של ה"חווה", אשר עלה אז יחד עם רבי אריה לייב לארץ־ישראל. ראה על כך ב"החווה מלובלין" לי. אלפסי, עמ. קלו וקצה'.
8. אטלאס, אחרונים (ג) חלק ב' לרפאל הלפרין, עמ. 123.

על רבי אריה לייב מולוצ'יסק ועל מקום מנוחת כבודו בצפת.

בספר "עוך ציון"⁹. כתוב על רבי אריה לייב כלהלן:
 "ר' (אריה) ליב אב"ד דק' ואלטשיסק, גאון גדול וחסיד קדוש ומפורסם בדורו
 תלמיד הגאון קדוש אלקי אדמו"ר מוהר"ד בער המגיד ממעזריטש זצ"ל, ולבסוף ימיו
 קבע ישיבתו באה"ק ת"ו וגם שם האירה הארץ מכבודו...".
 "מנו"כ בעה"ק צפת ת"ו על ביה"ח בדרך היורד ממקום מנוחת האר"י למקום
 מנוחת הב"י ז"ל, נמצאת שם מערה הנקראת עד היום על שמו: מערת הרב מוואל-
 טשיסק, ופתחה לדרום. והוא ז"ל היה הראשון במערה ההיא שנפתחה ונמצאה קודם
 הסתלקותו. ומקום קבורתו במקצוע מזרחית צפונית ונכתב על מצבתו: הרב אוהב
 תורה. שכן צוה לכתוב. ואח"כ נקברו שם הרב הגאון מוהרד"ש בעל הלבושי שרד
 ז"ל והרב מאבריטש ז"ל ועוד רבנים גדולים.
 קבור שם גם בנו של הרה"ק מוואלטשיסק עם אשתו ה"ה בתו של אדמו"ר ר' נתמן
 מברסלב ובנם ז"ל...".
 מחבר הספר "חבת ירושלים"¹⁰ מוסיף על כך ומציין, שקרוב למערה זו נמצאת
 המערה של רבי חיים מצ'רנוביץ, ופתחה לדרום, ונקראת על שמו.

הערות

תולדות רבי אריה לייב מולוצ'יסק

רבי אריה יהודה לייב, אבד"ק ולוצ'יסק ומו"צ בק"ק יאס (רומניה), נולד בערך
 בשנת ת"ק בעיר זברז', לאביו, רבי שלום סג"ל. מתלמידיו המובהקים של המגיד
 ממזריץ'. נמנה עם גדולי הצדיקים וגאונים שנתנו את הסכמותיהם לספרים חשובים
 שהופיעו בחקופה ההיא. הסכמותיו מצטינות בלשון חדה וברורה. את אישיותו הדגולה
 מציינים: ענווה יחירה ואי-רצון להתבלט.
 דווקא בשל כך, ובשל מידת המתינות בה חונן, נבחר על ידי החבריה הקדושה של
 תלמידי המגיד הגדול ממזריץ' לנסוע לגאון האדיר, רבי אלכסנדר סנדר מרגליות, רבה
 של סטאנוב, והמתנגד החרף, כדי לנסות ולשכנע אותו בצדקת דרכם של החסידים.
 על מידתו של רבי אריה לייב עמד כבר רבי פנחס מקוריץ זצ"ל שאמר עליו ש"הוא
 מטבעו עניו".¹¹ ואכן, כפי שנאמר כבר לעיל, ציווה לפני פטירתו שלא לכתוב על
 מצבתו כל תואר, כי אם זאת שהיה אוהב תורה.

9. "עוך ציון" לר' ישעיה הלוי הורביץ, עמ. קל'.

10. "חבת ירושלים" לחיים דוכריש הורביץ, ירושלים, תשכ"ד, דף טו'.

11. רבי פנחס מקוריץ" להרב מ.י. גוטמן, עמ. 78.

לצידו של רבי נחמן מברסלב וצ"ל

ידועה המחלוקת בין הסבא משפאלי ורבי נחמן מברסלב שמקורה הדרך הברסלבית בחסידות שהיה בה משום חידוש ומשום שוני שלא ידעום עד אז ולא היו רגילים להם. במחלוקת זו עמד רבי אריה לייב מולוצ'יסק לצידו של רבי נחמן, ואף שיגר אליו, כצדיקים גדולים אחרים, מכתב חיזוק ותמיכה. על כך מסופר ב"חיי מוהרן" כלהלן:12.

"בשנת תקס"ב, קודם שיצא רבי נחמן מולאטיפאלי לברסלב, הי' באותו קיץ בברדיטשוב, עם אביו הרבני החסיד הוותיק המפורסם מוה' ר' שמחה ז"ל. ואז היה תקף המחלוקת של הזקן הידוע ובשעת המחלוקת אמר הזקן הנ"ל שיביא אגרות מכל הצדיקים המפורסמים שכולם חלוקים עליו. וכן הוה בהיפוך ממש, כי הגיעו אגרות מכל המפורסמים לרבינו הקדוש ז"ל וכולם החזיקו ידם עם רבינו ז"ל באהב' רבה מאד, וכתבו מרורות להזקן הנ"ל, היינו, הרב החסיד ר' לוי יצחק מברדיטשוב, והרב החסיד ר' גדליה מליניץ, והרב הקדוש דודו ר' ברוך ז"ל, והרב החסיד ר' זאב מטשארניאוסטרע ^{אוצר החכמה} והרב הקדוש ר' אברהם קאליסקער מארץ ישראל, ומחותנו ר' ליבוש מוואלטשיסק, ומחותנו ר' אברהם דוב מחמעלניק כולם כתבו אגרות בכבוד גדול ובאהב' עצומה לרבינו ז"ל..."

בהמשך, מסופר עוד ב"חיי מוהרן":

"ובאותו קיץ נסע רבינו ז"ל לברדיטשוב ושם הי' קיבוץ של כמה גדולים כי מחותנו הרב הגאון מוואלטשיסק עשה אז בברדיטשוב נישואין לבנו מוהר"ש ז"ל ונתוועדו שם כמה וכמה גדולים וקצתם אני יודע ה"ה הרב הגאון מוואלטשיסק ובנו הגאון מוה' יוסף יוסקא ז"ל אב"ד דק"ק יאס והרב החסיד מוה' זאב מטשארניאוסטרע, והרב הגאון מוה' משה ז"ל אב"ד דק"ק קראסני בנו של הרב הקדוש מוה' ר' חיים דק"ק קראסני, והרב החסיד ר' יצחק ז"ל מקסאנטין ישן ועוד כמ' גדולים ונתוועדו כולם שם לנדות ולהחריס את הזקן הנ"ל על שמבזה ת"ח אמתי, היינו, את רבינו הקדוש ז"ל, וכבר נגמר הדבר ביניהם בהסכמת כולם ורצו לעשות כן, אבל איש אחד בברדיטשוב בלבד את הדבר והלך ודיבר על לב הרב הגאון הקדוש אב"ד בברדיטשוב, ואמר שאין נאה שיעשו זה הדבר בעירו..."

רבי אריה לייב מצטרף לדעת בעל ה"הפלאה"

12. "חיי מוהרן" שנת תשכ"ב, ירושלים, עמ. 58.

ולמגיד מקוונץ בענין התרת עגונה¹³.

באמצע המאה הששית נסער הציבור היהודי ברוסיה-פולין, בגלל מעשה של איש יהודי שעיגן את אשתו, ומקום הימצאו לא היה ידוע. אחרי מספר שנים נודע כי המיר דתו והיה לחייל בצבא המלך. הידיעה על כך הגיעה לרבי ישראל, המגיד מקוונץ, ונרמז לו, כי האיש יהיה נכון לחת גט פיטורין לאשתו העגונה. ברם, אלה שהודיעו למגיד מקוונץ על עצם קיומו של האיש, מסרו לו גם לבסוף שהאיש הנ"ל מת ביריה, ולא פירשו אם הומת או המית עצמו.

המגיד מקוונץ שיגר איגרות-שאלה לגאוני הדור בדבר מעמדה של האשה, ואם ניתן לשחררה מכבלי העיגון. נשאלו בנידון: רבי פנחס הורביץ-רבה של פרנקפורט דמיין, בעל ה"הפלאה", רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד, רבי אריה לייב מולוצ'יסק, ועוד.

החשובות שהמגיד מקוונץ זצ"ל קיבל מן הגאונים שנשאלו מקובצות בספר "עגונות ישראל". מתפרסמת בו גם תשובתו של הגאון מולוצ'יסק, ואנו קוראים על כך בספר הנ"ל כלהלן:

"זה אשר בא מהרב הגאון החסיד המפורסם בוצינא קדישא. גברא פרישא. מ' ארי' יהודה ליב אבד"ק וואלטשיסק.

בעז"ה. יום ד' ויחי תקס"ב לפ"ק:

רב טוב שלום וברכה כנהוג:

מכתבו קודש הגיעני. ואותיותיו הקדושים האירו מול עבר פני בדברים מסבירים להלכה פסוקה בנדון העגונה מק' סטאשוב והיא נשאת גלמוד ורע אין לה. ועיינתי בפלפול דמר גם בדברי קדשו של הוד הדרת כבוד גאון ישראל וקדושו מ' פנחס הלוי איש הורוויץ אבד"ק פפד"מ. הגם כי סברתם מסיבות מתהפך, אכן הכל הולך אל מקום אחד בהתיר האשה העגונה הנ"ל מכבלי העגון. והיות דברי קדשם אין צריכים חזוק, אכן כי נתנו חכמים עיניהם להיות סניף לשורשי ויח רענן ונטפל לעושי מצוה. מלאתי רצונם לצלול במים אדירים בים התלמוד בפלפול התלמידים ובדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים. והנה אף ידי תכון עמהם בהתיר האשה העגונה הנ"ל ע"י גט וחליצה כמבואר במכתבו הקודש. והיות דרכי מעולם להשיב לשואלי דבר בדרך קצרה להתיר או לאסור, ואין דרכי לבא בארוכה להראות בעליל דברי הפלפול בשקלא וטריא. אכן הנראה מדברי קדשם כי לא ברירא להו הדבר משטת אומר אמרו. ולפכוחי פחדם אמרתי אגלה אונם כי הוכחתי ע"פ שיטת התו' וברור עלי כשמש בצהרים כי לשיטת הפוסקים אשר הסכימו להתיר בכתב מקום עיגון אין שום פקפוק באומר אמרו. ובטחתי כי משמיא יסכימו בהתיר האשה

13. "עגונות ישראל" לרבי ישראל הרב המגיד דק"ק קוונץ, תשובת עגונה, דף ו'.

הגאון רבי אריה יהודה ליב סג"ל מולוצ'יסק

1234567

העלובה ומגלגלין זכות וכו'. דברי ידידו בלב ונפש דש"ת דורש שלומו תדין כל הימים. הק' אריה יהודה ליב בהרבני המנוח מ' שלום סג"ל מזכרו' לע"ע חפ"ק וואלטשיסק.

בני-ביתו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק¹⁴

שמה של הרבנית מולוצ'יסק, אשת הגאון רבי אריה לייב, היה: מרגלית (פעריל), וקראו לה: מארגאסי. בשם זה מזכיר אותה רבי אריה לייב באיגרתו לחתנו רבי ישעיה יהודה לייב (ראה להלן את האיגרת) מחדש שבט תקס"ט: "והנה טוב טעם לדעת משלומי הטוב ומשלום אשתי הרבנית המהוללת מרת מארגאסי תחי".

מפיו של הרב מנחם גוטמן, נכד הבעש"ט הקדוש, ונכדו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק, נודע למחבר ששמה של סבתו הזקנה, היינו הרבנית מולוצ'יסק, היה כשמה של אשתו של ה"קדושת לוי" זצ"ל: מרגלית, ואף לה קראו "מארגאסי". ברבות השנים, ודאי לאחר שהרבנית מולוצ'יסק לא היתה עוד בחיים, נולדה לבתה רבקה ולחתנה רבי ישעיה יהודה לייב, בת, וקראו לה "מארגאסי". לדברי הרב גוטמן הנ"ל הוסיפו לה גם את השם שרה.

לפי ה"אנציקלופדיה לחכמי גליציה", מר מ. וונדר, היה שמה של אשת רבי אריה לייב מולוצ'יסק: שרה, והיא היתה בתו של רבי יוסף יוסקה מאליק (נכדו של רבי אברהם חיים שור אב"ד דק"ק סטאנוב, קרמניץ ובלז, מחבר הספרים: "צאן קדשים"

14. מחבר ה"אנציקלופדיה לחכמי גליציה" מביא נתונים מפורטים על בני-ביתו של רבי אריה לייב, ובין השאר יודע למסור שבזיווג שני נשא הגאון מולוצ'יסק לאשה את אמו של המלבי"ם, כן היו לו מאשה אחרת בן ובת: ר' משה, אב"ד בולוצ'יסק, וצירל, אשת ר' אהרן בר' יחיאל מיכל לנדא — שניהם, בני פרומה, בת ר' נתן, אב"ד בעיר בורטשטוב. במלים אחרות: אשתו הראשונה של רבי אריה לייב היתה שרה-מארגאסי בת רבי יוסף יוסקה מאליק, בזיווג שני-אמו של המלבי"ם שקראו לה סימציא (ראה את ההקדמה של המלבי"ם לספרו "ארצות החיים"), ובזיווג שלישי — האשה פרומה, שממנה, כביכול, נולדו לו בן ובת: ר' משה ומרת צירל.

נתייחס לשני נחונים אלה אשר באנציקלופדיה הנ"ל: א. בהקדמה לספרו "ארצות החיים" שאך הזכרנו והיא מהתאריך כ"ו מנחם אב תקצ"ז, כותב המלבי"ם על אודות אמו:

...תבורך מנשים אשה יראת ה', תבורך מנשים אמי הצדקת הצנועה המשכלת מרת סימציא תחי', אשת אבי תורגי הרב הג' חרף ובקי בכל חדרי תורה צנא מלא ספרא כקש"ת מוהר"ר יהודה ליב נ"י ראב"ד בעיר מולדתי...".

בהמשך ההקדמה מונה המלבי"ם את הספרים שכבר חיבר בדרוש ובהלכה, ואומר בין השאר: "...עד סביב לשנת תק"ץ לפרט "חובר" "חברים" מחוכם. ואני הייתי אז כבן עשרים שנה...". המלבי"ם כידוע נולד בשנת תקס"ט, ורבי אריה לייב מולוצ'יסק עלה לארץ-ישראל בשלהי שנת תקס"ה. כיצד יכול היה, לפי חשבון פשוט זה, להיות אביו חורגו של המלבי"ם שנולד ארבע שנים אחרי עלותו ארצה?

יחיאל גרנטשטין

המסקנה יכולה להיות אחת: הראב"ד "רבי יהודה לייב בולוצ'יסק", אינו רבי אריה יהודה לייב בהמנוח רבי שלום סג"ל מזבור' ולוצ'יסק.

אגב, שח לי הרב מנחם גוטמן, נכדו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק שמעולם לא שמעו ולא דיברו במשפחה על קשר כלשהו בין המלכיים לבין רבי אריה לייב מולוצ'יסק, סבם.

ב. אשר לקביעה השנייה של מחבר ה"אנציקלופדיה לחכמי גליציה", שלרבי אריה לייב היו שני צאצאים נוספים שנולדו לו מהזיווג השלישי, עם מרת פרומה בת ר' נתן, אב"ד דק"ק בורשטשוב, והם: ר' משה הלוי הורביץ ואחותו מרת צירל, מתבקשת השאלה, או, דרוש בירור, אם אמנם אלה האחרונים באמת, ילדיו של רבי אריה לייב, ואם בכלל נכונה הקביעה שמרת פרומה הנ"ל היתה אשתו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק?

כדי להשיב על כך, יש להתעניין בפרטים נוספים.

ר' משה הלוי הורביץ הנ"ל הינו מחבר הספר "עמק השדים" (דרושים על התורה). בשער הספר הוא מציג את עצמו: "אני הוצעיר משה בלא"א יהודה הלוי הורביץ הדגשה שלי — י.ג. אב"ד ואלאטשיסק".

ר' משה הנ"ל נתקבל לרבה של ולוצ'יסק, בקיץ שנת תקע"ג, והדרוש הראשון שלו מספר הוא משבת נחמו של אותה שנה. הספר עצמו יצא לאור, או, היה בהדפסה, כנאמר בדברי ההקדמה של ר' משה, בשנת תקע"ט. בעת ההיא כבר לא היה רבי אריה יהודה לייב מולוצ'יסק בחיים, לפי גירסה אחת: שש שנים, ולפי אחרת — שלוש שנים. והנה, אלמלי ר' משה הלוי הורביץ היה בנו של רבי אריה לייב, לא היה בן בטורח להוסיף, בכוחו: משה בלא"א מוהר"ר יהודה הלוי זכר, אח המלים: "וצ"ל", או "עליו השלום"? כן הדבר בשער הספר, וכן גם בדברי ההקדמה, בעת שמתחיל במלים: "אמר משה בלא"א יהודה הלוי מילידי טשארטקוב"(!?).

בדברי ההקדמה לספרו הנ"ל, מזנה המחבר שורה של אנשים שסייעו לו בהדפסתו, ובעיקר, בני משפחתו, בני דוד, גיסים, ובתוכם, גיסו, בעל-אחותו ("התורני הנגיד המפורסם מר' אהרן בר' יחיאל מיכל לנדא וזוגתו היא אחותי צירל תח"י"), ועוד. לפלא הדבר שבין כל אלה אין אף אחד מ"אחיו", בניו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק.

ויתרה מזאת.

בדרושים שלו, מביא מחבר "עמק השדים" דברים מפי גאונים וגדולי תורה שונים, ואף מלה, אף אימרה, מפי הגאון הגדול רבי אריה לייב מולוצ'יסק, "אביו", לפי "האנציקלופדיה לחכמי גליציה". כן לא מוזכר בשום מקום בספר, על עלייתו של רבי אריה לייב "אביו" לפני שנים לא רבות ישראל, או על הסתלקותו.

המחבר, הביא שאלות אלו לפני הרב מנחם גוטמן שעמו שוחח, ונבצר היה ממנו להשיב קונטרסית עליהן. הרב הנ"ל אפילו לא ידע שרבי משה הלוי הורביץ היה בנה של מרת פרומה הנ"ל, כביכול, אשתו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק, סבו. יחד עם זאת ציין, שבמשפחתו כן דיברו ברומניה על מחבר "עמק השדים" כבנו של רבי אריה לייב, ושאלתי, מדוע אינו מזכיר באף מקום את אביו, דברי תורה ממנו, עלייתו לארץ-ישראל, או פטירתו, השיב שגדולה היתה הקנאה אצל ר' משה ברבי יוסף יוסקה, רבה של יאס, שאותו חיבב רבי אריה לייב מאוד, קידם אותו, וראה בו ממלא מקומו.

למחבר נראית התשובה בלתי מספקת ובלתי משכנעת. אגב, בדפדפו בספר "יבקש רצון" שחיבר ר' אפרים, בנו של ר' משה, אף בו לא מצא כל זכר, או כל סימן לקשר וליחס כלשהו לרבי אריה לייב מולוצ'יסק. לעומת זאת הוא מזכיר בדבר ההקדמה שלו (דף ג') את סבו, אביו-קנו, ר' נתן אב"ד דק"ק בורשטשוב, אביה של מרת פרומה (אגב, בדברי ההקדמה הנ"ל, מציין המחבר שאבי וקנו היה נכד הגאון הגדול רבי נתן שפירא בעל "מגלה עמוקות" וזוגתו מרת ח' היתה בתו של הגאון בעל קיקיון דיונה). המחבר סבור שקנאה אינה עוברת לדורות, ואילו היה רבי אפרים נכדו של רבי אריה לייב מולוצ'יסק שעל כס הרבנות של קהילה זו ישב בשנת תקצ"ח, היה מזכירו לכבוד ולתפארת.

אף-על-פי-כן יש מקום להעמיק החקר בנושא זה, ללבנו, ולהעמרו על תיקנו, כך שלא רק ישחמע נכון ומיומן, אלא גם יראה.

הגאון רבי אריה יהודה ליב סג"ל מוולוצ'יסק

(הוצאת וואנזבעק תפ"ט), ו"תורת חיים" — נכדו של רבי אפרים זלמן שור, בעל "תבואות שור", נכד רבינו יוסף בכור שור המובא בתוספות. כותב שורות אלה, נוטה לשער ששמה של הרבנית מוולוצ'יסק, אשת רבי אריה לייב, היה שרה פעריל (צירוף די שכיח בשמות הנשים), או, שרה מרגלית-מארגאסי, ולפי זה נכון גם מה שכתוב ב"אנציקלופדיה לחכמי גליציה" בנדון. אגב, ידוע לו להרב מנחם גוטמן הנ"ל שסבתו מארגאסי, בתם של מרת רבקה ורבי ישעיה יהודה לייב, היתה רגילה לומר לבני-המשפחה, או ציוותה עליהם, שבעת צרה או כאשר יהיה להם צורך כלשהו, יעלו על קבר דודה (אחי אמה). רבי יוסף יוסקה, רבה של יאס, ויתפללו שיפעל לישועתם. והרי רבי יוסף יוסקה היה, לדברי האנציקלופדיה הנ"ל, בנה של הרבנית שרה בת רבי יוסף יוסקה מאליק. נראה איפוא, שהיו וקראו לה בשם שרה, וגם — בשם "מארגאסי". לדברי הרב גוטמן לא נשמע ולא דובר בקרב המשפחה שלרבי אריה לייב היה בכלל זיווג שני.

ואלה ילדיו של רבי אריה לייב מוולוצ'יסק:

א. רבי יוסף יוסקה, אב"ד דק"ק יאס שבהכתרתו השתתף הבעל "קדושת לוי" זצ"ל מברדיצ'ב. בספר "רומניה", כך ראשון,¹⁵ מתפרסם הפרט דלהלן:

ב"ב 1719 מינו התורכים כחכם באשי לארצות הרומניות את ר' בצלאל בר' נפתלי הכהן ששימש רבה של אוסטרוג, פוזנאן ופרנקפורט. אחריו, בנו ר' יצחק (1743-1776). אחרי פטירתו של ר' יצחק פרצה מחלוקת בדבר ממלא מקומו שנמשכה 13 שנה. לבסוף אושר מחדש כחכם באשי ר' נפתלי, בנו של ר' יצחק ואחריו ר' ישעיה (1800). בשנת 1834 נתבטלו המשרה והתואר גם יחד. בימי המחלוקת שימשו ברבנות העיר יאס כמה רבנים ידועים כגון ר' זלמינה הכהן שעל שמו נקרא בית-הכנסת ביאס, ר' יוסקה בר' ליבוש הלוי הורביץ מוולוצ'יסק שהיה חלוץ החסידות במולדביה...".

לדברי הרב מנחם גוטמן, היה ר' זלמינה למדן גדול ועתיר נכסים, אך לא שימש כרב בעיר יאס. ורבי יוסף יוסקה עצמו שימש כרב ביאס, בשנתיים ימים בלבד. רבי יוסף יוסקה נחשב אף הוא כתלמיד המגיד ממזריץ' אותו היה מבקר בילדותו. חתנו היה רבי שמשון מאוזיראן — בנו של ר' משולם פייביש הלוי מזברז'. בנו של רבי שמשון — הרב יוסף יוסקי מלאשקוויץ' היה חתנו של הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן.¹⁶ רבי יוסף יוסקה נפטר בחיי אביו, בט' שבט תקס"ז.

15. שם הגדולים החדש עמ' 44.

16. "החסידות" לי, אלפסי, עמ' 84.

17. עמ' 145.

18. שם הגדולים החדש, עמ' 58.

ב.ר' חיים פייביש נקרא ר' פייביש. נשא לאשה את מרת חיה פייגא, בתו של הצדיק רבי יעקב שמשון משפיטובקה. ייבם את גיסתו מרים בת רבי נחמן מברסלב, לאחר שבעלה מת עליה. בהקשר עם זה נאמר ב"חיי מוהר"ן" כלהלן:

"ומה שכתוב שם בהתורה עתיקא סימן כ"א בענין מרים שפגמה בכבוד משה, ואהרן ביקש אל נא וכו', בצאתו מרחם אמו שזה בחי' עונש הייבום ע"ש. יש בזה נפלאות גדולות כי רמז בזה על בתו מרים ז"ל שהיתה כלתו של הרב הצדיק וכו' וכו' הר' ליבוש מוואלטשיסק זצ"ל שנסע לארץ ישראל עם כל בניו, ועי"ז נסעה גם בתו לארץ ישראל וכמה שנים אחר פטירת אדמו"ר זצ"ל נתייבמה

שם...
אוצר החכמה

שמו של ר' פייביש מופיע ברשימת המפקד של יהודי צפת משנת תקצ"ט, ובו פרטים אישיים של כל תושב צפתי ומה שעבר עליו במאורעות השונים. כך, רשום גם ר' פייביש הנ"ל, כבן 55, נשוי, יושב בארץ ל"ז שנים, ותורתו אומנותו. בענין המאורעות שעברו עליו, רשום: "מגפות ב', שלל ורעש".²⁰

בנ"ל של ר' פייביש, ר' אברהם אלתר יוסף, נמנה על חכמיה ורבניה של טבריה. היה ממונה על חלוקת כספי חו"ל. חתנו של רבי נפתלי צבי, נכד הבעש"ט הקדוש.²¹ רבי אברהם אלתר יוסף, או, כפי שקראו לו, ר' אברהם יוסף, היה שד"ר הכולל החסידי בגליל, ובספר "בית אהרן" לבית קרלין-סטולין מתפרסם מכתב ששיגר רבי אהרן השני לחסידיו בו הוא מעורר אותם לתמיכה בישוב החסידי בארץ. ומודיע להם על שליחותו של רבי אברהם יוסף במלים אלו:

"לזאת באתי במכתבי לאנ"ש הסרים למשמעתי. שכפי שידדי הר' המופלג הותיק בנן של קדושים מו"ה אברהם יוסף נ"י נכד הרב הקדוש הגאון מוואלטשיסק ז"ל חתן ש"ב ידיד וחביב הרב החסיד המפורסם מו"ה נפתלי צבי נ"י נכד הבעש"ט הק' נשלח מארץ הקדושה חוצה לקבץ נדבה חדשה להיות את נפשות אחב"י היושבים בקודש פנימה. לכן באתי במכתבי דנא לזרו את כל אנ"ש אשר קרבת אלקים יחפצון לקבל את ידי הרב המוכ"ז הנ"ל בסבר פנים יפות ולעורר את לבכם בנתינת מעשה הצדקה שלום בנדבה החדשה כאו"א לפי כחו ויותר..."

19. "חיי מוהר"ן", הוצאת תשכ"ב, ירושלים, עף ד'.

20. "ספונות", חלק ב', עמ' תס"ב.

21. ראה מאמרו של י. אלפסי "מורשת", אביב תשל"ד, "ארבעה דורות של משפחות אשכנזיות חסידיות בצפת-טבריה". בכתבו על רבי פייביש שנשא את בתו של רבי יעקב שמשון משפיטובקה, הוא מביא בנוסף על כך את הפרטים דלהלן:

... "ובנם הוא רבי אברהם יוסף סג"ל מטבריה שהיה חתנו של רבי נפתלי צבי מטבריה, נכד הבעש"ט (רבי נפתלי צבי היה "בן שינה בת רחל בת רבי צבי הירש בן הבעש"ט"). נפטר בטבריה בכ"ז אלול תרכ"ה ועל מצבתו נאמר שהוא נכד הבעש"ט..."

חתנו של רבי אברהם אלתר יוסף היה הצדיק רבי יחיאל מיכאל ברנדווין מהעיר טורקא.²² ג. ר' פנחס זאב. בחודש חשון שנת תקס"ה נשא לאשה את מרים בת רבי נחמן מברסלב, ואחרי פטירתו, ייבמה, כאמור כבר לעיל, אחיו, ר' פייביש.²³

3. הבן ר' שלום (ודאי על שם אביו של רבי אריה לייב מוזכר ב"חיי מוהר"ן"). על פי הספר הנ"ל, נערכו נישואיו של ר' שלום בעיר ברדיצ'וב, בקיץ תקס"ב. בעמוד 58, נאמר שם: "ובאותו קיץ נסע רבינו ז"ל לברדיטשוב ושם הי' קיבוץ של כמה גדולי כי "מחותנו הרב הגאון מוואלטישיסק עשה אז שם בברדיטשוב נישואין לבנו מוהר"ן ש ז"ל".

בספר הנ"ל לא מוזכר מי היתה האשה שאותה נשא ר' שלום, ומה היה שמה. אגב, בהסכמתו של רבי אריה לייב לספר "ערבי נחל" מאת רבי דוד שלמה אייבשיץ מסורוקה, המובאת להלן בפרק ההסכמות, מזכיר רבי אריה לייב את ה"קדושת לוי" ומכנהו "מחוי". אם כי אין ללמוד מכאן שרבי שלום ברבי אריה נשא לאשה את בתו של רבי לוי יצחק.

ה. בת אחת של רבי אריה לייב נישאה לרבי צבי הירש, בן ה"חזוה" מלובלין.²⁴

ו. בת אחת היתה אשתו של רבי דוד קופיל ברבי ישראל — בנו של ה"חזוה" מלובלין, והם עלו יחד עם רבי אריה לייב לארץ-ישראל.

ז. הבת רבקה, היתה, כידוע כבר אשתו של רבי ישעיה יהודה לייב ברבי משה — בנו של רבי חיים מקראסנה. כנאמר כבר לעיל היתה להם בת בשם מארגאסי, והיא נישאה לרבי פנחס דרברמדיגר, נכד רבי לוי יצחק מברדיצ'וב. הצדיק רבי פנחס יושב בעיר ניגרשט, ברומניה. אגב, בין נוחני ההסכמות לספר "יסוד האמונה" ו"עמוד העבודה" לרבי ברוך מקאסוב יש הסכמה אחת מאת "רבי יוסף משה מגיד משרים דק"ק מעזריטש גדול יצ"ו מחותנו של הגאון מוואלטישיסק". אנו קוראים בה כלהלן: "מידי עברי פה ק"ק יאס מצאתי כאן היה הרבני המופלג מוה' יוסף בהרב המנוח הצדיק מוהר"ר ברוך מק"ק קאסוב ובידו כתבים מחוקים מדבש מאביו המנוח ז"ל ורוצה להעלותם על הדפוס ואחרי ראיתי הסכמות מרבנים מובהקים ובפרט מכבוד מחותני הרב הגאון מו"ה אריה יהודה הנ"ל... וכי".

אחרי כן באה החתימה: הקטן יוסף משה במוה' אליעזר מ"מ דק"ק מעזריטש גדול העולה כעת לארץ ישראל בעה"י.

22. שם.

23. ב"ימי מהרג"ת", עמ. 91 מספר רבי נתן שיום אחד באו אליו רב אחד, חלמידו של רבי אריה לייב מוולוצ'יסק ואחד מבניו של רבי אריה לייב "כדי לפקח על כספי רבי פנחס ואשתו מרים ז"ל". הללו גם רצו שכספם יימסר להם. מבוקשם לא ניתן להם, ואנו קוראים בנדון בהמשך הסיפור: "וב"ה אצלינו עשו המעות פירות ושלחנו להם בכבוד סך גדול בכל שנה ונתפרנסו בכבוד ובריוח גדול כל ימי חייהם עד שנפטרו בשלום. וגם אח"כ נשאר סך רב וחלקנו בין יורשיהם".

בשנת חקפ"א, כאשר רבי נתן עשה בארץ-ישראל, התאכסן בביתו של רבי פייביש בנו של רבי אריה לייב, בצפת.

24. "החזוה מלובלין" לי. אלפסי.

יצויין, שההסכמות של רבי אריה לייב ושל מחותנו רבי יוסף משה, שתיהן, מפ' חוקת תקנ"ה. מה היה קשר החיתון ביניהם — אינו ידוע.

אריה לייב

מהסכמותיו של רבי אריה יהודה לייב מולוצ'יסק על ספרי קודש שהופיעו בזמנו

א. הסכמה על הספר "גנוזי יוסף" לרבי יוסף בלאך, מ"מ דק"ק סטאנוב. דפוס לבוב, תקנ"ב.

"במטותא מינייכי בני ישראל גומלי חסדים שיהי' לעזר ולסעד להנהי תרי גיסי ה"ה מחותני הרבני המופלג הישי מוה' יצחק במוה' זאב וואלף מאניפולי חתן הרב המחבר. גיסו ה"ה הרבני המופלג מוה' חיים גבריאל בן הרב המחבר אשר התעוררו להביא לבית הדפוס ספר גנוזי יוסף אשר חיבר אביהם ה"ה הרב הגדול המפורסם בתורה ובחסידות כ"ש לכבוד שמן קדוש יאמר לו מו' יוסף זלה"ה מ"מ דק"ק סטאנוב והנה דברי הספר הזה הם דברים עתיקים וערבים לשומעם על דרך פרד"ס וגם אנכי אהיה לעזר ולסעד ובאתי להסכים עם גאוני הזמן וחלילה לשום אדם להשיג גבולם להדפיס ספר זה מיום כלות הדפוס עד משך עשרה שנים ולהשומע יונעם:

הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולכבוד הצדיק בכדי שיהא שפתותיו דובבות הק' ארי' לייב מזבארז'

ב. הסכמה על הספר "אהבת דודים" לרבי בנימין, מ"מ דק"ק ולאזיץ:

"מידי עברי פק"ק יאס עבר אלי איש קדוש כזה הרבני המופלג ומופלג הוותיק קנקן חדש מלא מחזיק וירא ה' מוהר"ר אשר זעליג בן לאותו צדיק בוצינא קדישא איש אלקי הרב המנוח מוהר"ר בנימין זצלה"ה שהיה מ"מ דק"ק ולאזיץ. ועוסק במלאכת שמים וחושב מחשבות ורוצה להיות חסיד לקיים מילי דאבות למען יעמדו ימים רבים לדורי דורות. להיות לו לזכרון ולמשמרת לשם ולתפארת ולקיים צוואת אביו לחוק דבריו בדפוס בעט ברזל ועופרת. והנה כאשר אריה נכנס בין הספרים. לעיין בו כהורים ומורים, במים אדירים, אשר חיבר אביו ז"ל על שיר השירים וטעמתי וראיתי בו דברים יקירים וברורים. אשר עיני כל מעיין ישר תחזינה מישרים, הכל שווין לטובה הן בנגלה והן בדברים נסתרים. גלל כן ידי וזרועי תאמצנו והנני משא"ר המסכים להסכים ג"כ שיחוקו בדפוס הני מילי מעליותא, ותמלא הארץ דיעה למען שיהיה שפתי צדיק ידעון רצון ויהיו שפתותיו דובבות בקבר ומעינותיו חוצה יפוצון. וכל השומע לדברי אלה, יתברך מהאל השוכן מעלה. בזכות זה יזכה לראות במהרה בנין בית הבחירה.

כ"ד המדבר לכבוד התורה היום יום ג' כ"ב סיון שנת שמעו אלי ישרי לב לפ"ק פה

הגאון רבי אריה יהודה ליב סג"ל מוולוצ'סק

ק"ק דראהייא.

נאום הק' ארי' ליב בהמנוח מו' שלום מוואליטשיסק ומ"צ בק"ק יאס יצ"ו.

ג. הסכמה על הוצאת הש"ס בדפוס סלאוויטא.

"גם אנכי ראיתי אחרי רואי דברי כבוד הגאון האמיתי מו' יעקב שמשון ולטותא לבל ישיגו גבול להמדיסי' דק"ק סלאוויטא באתי להיות סניף לדבריו וטעמו ונמוקו עמו שלא יהיו שלוחי מצוה ניזוקין כי מצוה גדולה הוא לזכות את הרבים בספרים חשובים כמו שראיתי בעיני ובחזקה הוא שלא יוציאו מת' | מתחת ידן דבר שאינו מתוקן, בכך גם אנכי מסכים על לטותי' דהרב הנ"ל שכל ספר שיעלו על הדפוס הנ"ל לא ידפוס איש אחר בלתי רשותם עד משך רצון המדפיסים, וכעת התחלנו ש"ס בכל המעלות שנדפסו באמשטרדם וטורים בכל המעלות שנדפסו בדיהרנפורט בכך מי יעלה על לבו להדפיס הספרים הקדושי' ההם הן בתבנית הזה הן בשאר ערמה עד משך כ"ה שנים מיום כלות הדפוס בלתי רשות המדפיסים ורבעה באיש כזה כל האלה הכתובה וגו' וכל השמוע ישקוט ותבוא עליו ברכה ברכת טוב: נאום הקטן אריה ליב במהו' שלום הלוי מזבארז

ד. הסכמה על הספר "דרך חיים", תקס"ב, לקט הוכחת מוסר מרבינו הקדוש בעל השל"ה זצ"ל:

"מידי עברי דרך טונורדא פגע בי אדם אחד מיוחד שבהדרים: מהדר מן המהדרין ה"ה הנוכחי הרבני המופלג הוותיק מוהר"ר יצחק שמואל בהמנוח המופלג בנגלה ונסתר מוהר"ר אברהם הלוי זלה"ה חובר חבר מחוכם. נתלה באילן גדול וליקט אמרים בדרך קצרה מתוך ספר הקדוש בעל המחבר של"ה זלה"ה. יען שלא נמצא ספר היקר והנכבד הזה רק אחד בעיר ושנים במשפחה. ולכן בא המחבר הזה לזכות את הרבים וללקט דרך חיים תוכחת מוסר מרבינו הקדוש של"ה להיות מסודר יחד על כל פרשה ופרשה ופרושי קא מפרש במקומות שקיצר וכותב כאשר הארכתי לעיל. ביאר המחבר הנ"ל בפירוש אחת לאחת. וגם הראה מקום לשאר ספרי' הקדושי' להיות דבר שוה לכל נפש, הן ת"ח הן עמא דבר כולם כאחד יבינו תכלית עיקר המוסר הקדוש וגם ליקט מתוך ספרו הקדוש פ' עשרה הילולי' אי לזאת אמינא וישר חילי' לפעלא טבא הנני מצרף לרבני קשישאי אשר קדמוני לגזור בגזיר' נחש וחלילה לשום אדם בקורדאן קיר"ה הן במקום אחר להשיג גבולו ועליו נאמר ארור האיש וכו' דברי המדבר לכבוד התורה ולומדיה יום ו' לך ט' מרחשוון תקס"ב. הק' ארי' יהודה ליב במהור"ר שלום סג"ל מזבארז ולע"ע חונה בק"ק וואלטישיסק יצו:"

ה. הסכמה לספר "מאור עינים" לרבי מנחם נחום מצ'רנוביל זצ"ל:
"היות שכבר ידוע ומפורסם מאוד תורתו וגודל צדקתו של ה"ה החסיד המפורסם

נ"י ע"ה פ"ה איש אלקי קדוש יאמר לו, כבוד קדושת שמו כמה' מנחם נחום זצ"ל אשר אור תורתו זורחת מסוף העולם ועד סופו והן בעודו בחיים חיות רבים השיב מעון לקרב לעבדות הבורא ב"ה ובעבור תהי' יראתו על פניהם ואין קץ ותכלית לתורתו הקדושה אשר יצא מפיו הקדוש, וכהיום בא לכאן איש א' מיוחד שבתלמידיו ה"ה הרבני הוותיק המופלא מה' אליהו במה' זאב וואלף כ"ץ מק"ק יורעוויטש ואמתחת מכתבי קודש בידו להעלותם על הדפוס לרוות צמאים ותאבים לתורתו, אך מדאגה פן יבוא אחד להשיג גבולו או ע"י גירא/דילי', לזאת כל השומע ישמעו ויראו לנפשם מח"י ב"ן כראוי למשיגי גבול עד משך עשרה שנים מהתחלת הדפוס הנ"ל והשומע ומקבל לדברינו יבורך בכל טוב.

כ"ד המדבר למען יגדיל תורה ויאדיר.
נא' הקטן ארי' ליב במהו' שלום הלוי מזברז',

ו. הסכמה על הדפסת הספר "טהרת הקודש" נדפס בבליזורקע, שנת תקס"ו:
אנכי הרוואה ראה ראיתי כמה דפין אשר הובא לפני מהדפוס אשר הוקם בק"ק בליזורקע אצל התורני מוהר"ר מרדכי במוהר"ר שמואל אשר כבר הי' לפני עסק דבר משפט יורשים המנוח מוהר"ר משה מדפוס דק"ק מינקוביץ ובעת חלוקת העובון עלה לחלק יורשי המנוח הנ"ל אשר המה בק"ק בליזורקע אצל מהר"ם הנ"ל לקבוע כיון בדפוס בק"ק הנ"ל. והנה בא לפני הרב המופלג מוהר"ר יהושע אב"ד דק"ק הנ"ל ובידו כמה דפין דפוסין בדפוס הנ"ל והנה משובח ויפה והגה"ה מדויקת והוספתי זהירות לזרז את הרב הנ"ל לחזק מלאכת הדפוס בק"ק הנ"ל והנה העיר ה' את רוח האנשים היינו ה"ה המרום הנגיד מוהר"ר זאב וואלף מק"ק בליזורקע עם השותפים המופלגים הנגידים מק"ק לעחוויץ להזיל זהב מכיסם להדפיס ספרים חשובים ויקרים זה עלה ראשונה להדפיס ספר טהרת הקודש וספר הקדוש שפע טל כי מעט אשר ספרים הנ"ל המה בנמצא והטיבו אשר דיברו. אולם מדאגה מדבר לכל יבואו לידי גרם היזק ע"י מדפיסים אשר המה ממסיגי גבול, לכן גזרתי בגזרת חי ב"ן להיות באיסור קיימא לשום דפוס בעולם לדפוס הספרים אשר יתחילו לדפוס בק"ק הנ"ל הן ספרים הנ"ל אשר כבר החזיקו במלאכתן הן שאר ספרים אשר יעלו על רעיונם להדפיסם ויתחילו במלאכת הדפוס. הלילה לשום אדם להסיג גבולם עד משך עשר שנים מיום גמר הדפסת הספר וכמו כן גם המה מוזהרים באזהר שלא לכנסו באסור השגת גבול מדפיסים אחרים. דבר המדבר לכבוד התורה ולומדיה.
הק' ארי' יהודא ליב בהרבני מוהר"ר שלום סג"ל זלה"ה מזבארזי
ומק"ק וואליטשק [צ"ל וואליטשיסק — י.ג.] הולך ונוסע לאה"ק לחיים ולשלום."

ז. הסכמה על הספר "ערבי נחל" לרבי דוד שלמה אייבשיץ, בעל "לבושי שרד".
ההסכמה ניתנה בצפת, בשנת תקע"א.
"אמת מארץ תצמח צדיק ה"ה כבוד ידיד ה' ואהבת נפשי חי רוחי, ה"ה הרב הגאון הגדול ירא ושלם המפואר ומהולל בתשבחות קדוש שמו מו"ה דוד שלמה נ"י אבד"ק

הגאון רבי אריה יהודה ליב סג"ל מוולוצ'סק

סאראקא אשר אותה נפשו לשכון כבוד בארצינו, והוא מאנשי שלומינו מעומק האהבה. מאז הכרתיו בכל מיני כינויי חיבה חיבתיו לאהבת האמת אשר נמצא בו. וכעת הפליא לעשות, להיות כביר מצאה ידו לברר וללכך דברי חז"ל ובקי בטריפות כר"י. והיה ה' אתו והצליח ועשה פרי ותהא גמר מעשהו בקרב הארץ ודרך הקודש יעשה ע"ד הת"ש ושם"ח. והיסף ידו שנית לצחצח דבר דבור על אופניו ונפשו אותה לחקוק דברי קדשו בעט סופר למען למד את ב"י, ולזכות את הרבים ולדון דין לפני כל יודעי דת ודין. בפרט בהלכות הללו דשכיחי טובא. אי לזאת אמרתי הנני לזכות לכל אלה אשר ימלא את ידו להתעסק בדבר מצוה רבה להקים שם הספר להדפיסו בישראל ובודאי זכות הרבים יהיה תלוי בו. והנני מסכים אל הרבנים שקדמוני ובפרט אל מעלת מח' הגאון החסיד המנוח מוה' לוי יצחק זלה"ה אב"ד דק"ק בארדיטשוב והנני נותן תוקף ועוז להביא לבית הדפוס לבל ישיג אחר את גבולו משך עשרה שנים מיום גמר המלאכה. והגם שאין דרכי בכאן ליתן הסכמות על הספרים מחדש באו, עכ"ז לאהבת האהוב וחביב ונצמד בקירות לבי, כבוד הרב הגדול המפורסם נ"י, באתי בשמחה רבה על החתום ומה' אשאלה, יפרצו מעיינותיו חוצה, ישמחו השמים ותגל הארץ, וארצינו תתן יכולה מפרי הארץ, ששון ושמחה ימצא בה. דברי המדבר באמת וצדק ומתגעגע לראות ברב טוב לבית ישראל בקרוב בב"א פה ק"ק צפת תוב"ב בחדש שבט נאום הקטן ארי' יהודא ליב בהרבני המנוח מוה"ר שלום זללה"ה מזבאריו פ"ק צפת תוב"ב.

ח. הסכמה על הספר "יסוד האמונה ועמוד העבודה" לרבי ברוך מקאסוב.

הספר המחולק לשני חלקים: יסוד האמונה, ועמוד העבודה, מכיל באורים על רש"י בסדר התורה ועל עצם המקרא, וכן יש בו פלפולים בעומקה של הלכה, ודרושים בחכמת הקבלה, בתירוצי קושיות ידיעה ובחירה, כשכל כולו משמש מפתח לחכמת הקבלה.

רבי ברוך מקאסוב היה תלמידו של רבי מנחם מנדל מוויטבסק, ונפטר בשנת תקמ"ב.

ההוצאה לאור בצ'רנוביץ משנת 1853-54, מרכזת הסכמות משתי תקופות: משנות העשרים של המאה הששית ומשנות החמישים של המאה הנ"ל.

בין נותני ההסכמות מהתקופה הראשונה, אנו מוצאים את הצדיקים הגאונים דלהלן: רבי מנחם מנדל ברבי אליעזר מפרימשלאן — תלמיד הבעש"ט, רבי נפתלי הירץ אבד"ק דובנא-בנו של הגאון הגדול בדורו רבי צבי הירש אבד"ק האלברשטאט (ההסכמה מיג' סיון תקכ"א), רבי אפרים, בן החכם צבי אשכנזי זצ"ל (ההסכמה מיום ב' ח"י אדר תקכ"ה), רבי מנחם מנדל אבד"ק סטאנוב רבי מנחם מניס הלוי איש הורוויץ, ראש ישיבה דק"ק לכוב, אחיו של הגאון מאור הגולה, רבי יצחק מהאמבורג

(ההסכמה מר"ח תמוז תקכ"א), רבי משה מסאמבור, בעהמ"ח "מגיד משנה", אביו של רבי יצחק חריף מסמבור (ההסכמה מיום ג' כ"ד אדר תקכ"ה), רבי נתן נטע אב"ד דק"ק ראזדיל, רבי שלמה דוד אבד"ק לאביטש, חתנא דבי נשיאה של ה"פני יהושע זצ"ל, רבי נתן אב"ד דק"ק דוברומיל בן הגאון רשכב"ה בעל פני יהושע, הגאון רבי יצחק מהאמבורג אב"ד דק"ק בראד, גלוגא, אה"ו, בנו של הגאון הגדול רבי יוקל הלוי הורביץ ומחותנו של ה"גודע ביהודה" (נפטר בשנת תקכ"ז). הסכמתו ניתנה ביום ג' יד' סיוון תקכ"א.

בהמשך, באות ההסכמות מתקופה יוחר מאחרת, ביניהן הסכמתו של רבי אריה יהודה לייב מולוצ'יסק, וממחותנו, רבי יוסף משה מגיד מישרים דק"ק מעזריטש גדול יצ"ו, מרבי אהרן, אב"ד ק"ק בוטושאן, חתנו של רבי חיים מצ'רנוביץ, ועוד.
ויוו ההסכמה של רבי אריה יהודה לייב מולוצ'יסק:

"היות שבא לפני ה"ה הרבני המופלג הותיק מוהר"ר יוסף בהמנוח הרבני המופלג מוה' ברוך והראה לפני כמה וכמה קונטרסים שנשארו מאביו ז"ל, עיינתי בהם והשקיתי מים מתוקים וערבים כח הגבורה במלחמתה של תודה ועיניכם לנוכח יביטו מלמטה למעלה המנוח ז"ל אשר איזן וחקר להורות לנו הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה ובהיותו בחיים חיותו גילה בדעתו לזכות את הרבים להביא לדפוס את הספר הנכבד והיקר, אך שגרמו העונות ונתקרב עת פקדתו נשמתו בגנוי מרומים, והנה קם בנו תחתיו והתעורר עצמו להביא למזבח הדפוס ויהיו שפתותיו דובבות בקבר ולזכות את הרבים אמרתי לפעלא טבא ישר כחו וחילו לאורייתא כי כוונתו לשם שמים והזיל כספו מכיסו על הוצאות הדפוס והי' ה' את יוסף בכל אשר יעשה יצלח. ע"כ אף ידי תכון עמו וזרועי תאמצנו להיות אחד משר המסכ"ם עם שאר גאוני ובני ארץ אשר המה עודנם חיים ואשר אינם חיים שלא ירים איש את ידו להסיג גבול להדפיס הספר הזה הן ע"י אחרים בלתי רשות והורמנא של הרבני מוה' יוסף הנ"ל עד כלות עשר שנים מיום גמר המלאכה ושומע לי ישכון בטח ושאנן, נפישא מסטרא קדישא וחיי אריכא. ומוזנא רויחא.

היום יום ג' זאת חקת התורה שנת תקנ"ה לפ"ק יאס הבירה.

הקטן ארי' יהודה ליבש בהמנוח מוהר"ר שלום סג"ל מואליטשיסק ולע"ע בק"ק

יאס

הגאון רבי אריה יהודה לייב סג"ל מולוצ'יסק

סיפורים

ההתלהבות בזמירות שבת²⁶

ספר חסידים

לרבי אריה לייב מולוצ'יסק נודמן פעם אחת לשהות בעיר בה קיימו גאוני הזמן התוועדות בדבר יין מסויים שלגביו היו ספקות אם מותר להשחמש בו. במשא ומתן ההלכתי שהתנהל, היה רבי אריה לייב הרוח החיה וצידד בנדון לקולא. רבי אריה לייב נשאר לשבות בעיר זו, והתפלל בבית הכנסת של מרא דאתרא. אחרי גמר תפילת ליל-שבת, ניגש רבי אריה לייב לומר להרב שבתא טבא. הרב הפציר בו שיתארח אצלו ויסעד עמו את סעודות השבת. רבי אריה לייב לא רצה לסרב למרא דאתרא, ומאידך, גם לא היה לו נוח להטריחו, על כן השיב לו שקשה לו לקבל את ההזמנה יען כי על שולחנו של הרב וודאי מרכיבים לומר תורה, מתפללים בסוגיות הגמרא, והוא מעדיף לומר זמירות בעת הסעודה. הרב שנפשו חשקה מאד שהגאון מולוצ'יסק יסעד על שולחנו, הבטיח לו כי מבוקשו ייעשה ובכל הסעודות יזמרו רק זמירות שבת. באין ברירה, נענה רבי אריה לייב להפצרותיו של מרא דאתרא, וסעד על שולחנו של הרב. באחת הסעודות, התלהב רבי אריה לייב מאוד בעת הזמירות, תפס את הרב ויצא עמו במחול בדביקות עילאית בהתלהבות בלתי רגילה. כאשר נפרדו, אמר הרב לאורחו הרם שמימיו לא חש טעמה של שבת כמו זו עמו, ועונג שבת כזה, טען, רציתם למנוע ממני?

יינה של ארץ-ישראל

מסופר שבאיגרת למחותנו ה"חווה" מלובלין כתב רבי אריה לייב בין השאר: "חבל על כל היין ששתיתי בחו"ל כי ביין ארץ ישראל הוא מרגיש טעם "יין המשומר". ה"חווה" מלובלין התרגש מדבריו וציווה לקרוא לו "מרא דארעא ישראל".²⁷

אגרת ברכה של רבי אריה לייב מולוצ'יסק לחתנו ר' ישעיה לייב, בנו של רבי משה, בן הצדיק רבי חיים מקראסנא, לרגל החתנותו לרבה של העיר הנ"ל²⁸

בעזה"ת בחודש טבת התקס"ט פעה"ק טבריא חובב ד' ישפות שלום וברכה

26. "אור הגליל" ל.י.ש גפנר, עמ. קצ"ח.

27. "החווה מלובלין" ל.י.אלפסי, עמ. עב'.

28. אוסף שבדרון, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

מארץ החיים שלום לכבוד חתני חביבי כנפשי ה"ה הרב המאה"ג הוה"ק וחסידי בנן של קדושים מו"ה ישעי' יהודא ליב יצ"ו אב"ד דק' קראסנא יצו עש"ז היא בתי חביבתי הרבנית מרת רבקה תחי' וכל יוצ"ח. והנה טוב טעם ודעת לדעת משלומי הטוב ומשלום אשתי הרבנית המהוללת מרת מארגאסי תחי' ומשלום בני האברך המופלג מו"ה פנחס זאב שיחי' ב"ה הכל שלום וגדול הנחת והקורת רוח ותענוג אשר שמעתי כי זכה למלאות מקום אבותיו וזכות אבותיו וכ"ט יאריך ימים ושנים על כסא הוראתו בקדושה ועם כל ישראל ואתם אלופים קהל קודש מנהלי צאן קדשים ויח"ס* דק' קראסניא לכולם אני פורס בשלום ואהבת אמת אשר זכיתם לראות בן ממלא כבוד אביו שמחו בו והוא בכם את שלו כולכם אני דורש ומבקש להזכירם תמיד בדבר ישועה ורחמים חזקו ואמצו לבבכם להתהלך בתורת השם ויראתו כ"ה והן פסוקי דרחמי בפי כ"ה** לבקש רחמים ולהתפלל עליכם ועל כל יו"ח ועל כ"י*** למען חאריכו ימים ושנים סגיאין ויזכו לגדל בנים ובני בנים עדי עד בשמחה ונחת ותענוג ובהון ועושר בביתם וגאולה שלימה יהיה לנו ולכל ישראל שלום אמן דברי אוהבכם ואוהב כ"י בנשיקין דרחימאין וקשוט מנאי הק' אריה יהודא ליב סג"ל מברככם וא"ש לאנשי קהלכם וחשואות חן וכ"ט בעזה"ש המקו' יהיה בעזרכם בכל מילי מיטיב ארי' ליב הנ"ל

1234567

* יחידי סגולה
 ** כל הימים
 *** כל ישראל

הגאון הקדוש רבי יעקב מיעזעוו זצ"ל

מאת

אברהם ורדיגר

מאה שנה לעלייתו הראשונה לאה"ק

תרמ"ד – תשד"ם

אוצר החכמה

המאמר מוקדש לש"ב הנעלה והדגול, איש האשכולות, רב פעלים איש החסד וירא אלקים, רבי יעקב לסלוי הי"ו, אשר עלה לארה"ק לחונן את עפרה, בעקבות אבותיו הקדושים נ"ע, בשנת תרפ"ד, נין ונכד להגאון הקדוש רבנו יעקב מיעזעוו בנו של הצדיק רבנו אברהם מטשעכאנאו וצו"קל.

אישיות מופלאה, אשר גדלות בתורה וצדקות, התמוגו בה היה הגה"ק רבי יעקב מיעזעוו-נאשעלסק, צעיר בניו של הצדיק מטשעכאנאו זת"ע.

כבר משחר ילדותו נראו בו כשרונותיו ומידותיו הטובות. אציל ועדין נפש, בעל לב טוב, נפש יקרה, מתנהג בפשטות ובענווה ונחבא על הכלים כל ימיו. סגור ומסוגר בד' אמות של תורה וחסידות, בבחינת "איש תם יושב אהלים". בנערותו התפרסם כעילוי עצום, וכך גם כינהו אביו הצדיק: "רבי יעקב-בני-העילוי". אביו התייחס אל בנו זה בחיבה יתירה ולא זזה ידו מתוך ידו, והיה לתלמידו המובהק.

בהגיעו לפרקו, שם עינו עליו, הנגיד תחסיד רבי ארטשע ביאלר אשר השתדך כבר עם הצדיק בלקחו את בנו רבי בעריש — לבתו הבכירה. שנים מספר ישב רבי יעקב סמוך על שולחן חותנו, כל כולו מוקדש לתורה וחסידות ועלה מעלה מעלה בדרך הלימוד בנגלה ובנסתר.

במיוחד דבוק היה רבי יעקב לאחיו הבכור הגה"ק רבי וואלף סטריקאווער זת"ע ויחד דלה ממעיינות החכמה והקדושה אצל הגאון הקדוש מקאצק זת"ע ואחרי הסתלקותו — אצל תלמידו הגה"ק רבי יצחק מאיר מגור זת"ע בעל ה"חדושי הר"ם". רבי יעקב היה מהקרובים אצל שני רבותיו הגדולים בתורת החסידות והנסתר.

כבר בצעירותו, כאשר קהילת נאשעלסק שע"י ווארשא הבירה, הציעה לו את הרבנות, נאות לקבל עליו את התפקיד הנעלה, בקהלה אשר היתה ידועה כאחת הקהלות החשובות, בעלת חיים יהודים תוססים, עיר של תלמידי חכמים, חסידים,

ואנשי מעשה.

אביו הצדיק, חיבבו וקירבו, ובשנותיו האחרונות לחייו, כאשר כוחותיו נטשוהו, ביקש הצדיק שיעבור לטשעכאנאו לנהל את עניני הרבנות וכמובן נעתר רבי יעקב להפצרת אביו ובא להנהיג את העיר, בפיקוחו של אביו הצדיק. בשנת תרל"ה — לאחר הסתלקותו של אביו הצדיק, כאשר אחיו הבכור רבי זאב וואלף — הוכתר כאדמו"ר, כממלא מקום אביו, קבל גם אחיו הצעיר רבי יעקב את מרותו, והיה עומד לפני אחיו הגדול כעבדא כלפי מרא — כי גם צעיר היה מאחיו בכ"ז שנים.

קשרים נפשיים עם אחיו הגדול רבי וואלף

החיבה בין האחים הקדושים, משתקפת בחילופי המכתבים ביניהם. באחד המכתבים, כותב רבי וואלף: "בעזה"שית, כבוד ידידי אחי, הרב המאה"ג, חריף ובקי מפורסם לשם ולתהילה, משכיל ביראה, כש"ת מו"ה יעקב שיחי, שלום, שלום אחי ולכל הנלווים אליך, כל חי מרגיש, יודע ומבין געגועי לבי ונפשי, אף לעוף אל מקומכם, להיות עמכם בצוותא חדא, ביומא דהילולא רבא של כ' אבינו, אדמו"ר הקדוש זלה"ה. זי"ע. אבל מה כוחי כי אתאמץ לנסוע בימים אלה אשר הדרכים, גם מזגי האווירים משונים המה, ואני אינני איש בריא. לכן אתה אחי, וכל העדה הקדושה, המיועדים והמתאספים ליומא דהילולא רבה, אם תהיו כאיש אחד, בלב אחד, כאשר לימד כ' אדמו"ר זי"ע, דעת את העם שהסחופפו בצלו, ודעתי נאמנה כי יפעול עבורכם טובות גדולות וישפיע ביום ההוא לכל איש מחסורו בגוף ובנפש, גם אנכי בבית אחי בתוכם כי"ר, ידידך ואחיק, הקטן זאב,"

אהבת אר"י ועלייתו הראשונה

ידוע היה רבי יעקב בחיבתו עד אין גבול לארץ הקודש, חיבה אותה ינק בבית אביו הצדיק. קשור היה בארץ האבות בכל נימי נפשו ונשמתו. שנים רבות ביקש להגשים את חלומו לעלות ולהשתקע בארץ ישראל. ואמנם עלייתו הראשונה של רבי יעקב התגשמה בשנת תרמ"ד. רבי יעקב לקח אתו את בני ביתו, מחוץ לבניו הנשואים, ויצא לדרך קשה וארוכה — באותם הימים.

וכך כותב אליו באגרת הפרידה אחיו הבכור רבי וואלף: "כבוד ידידי אחי, חוג לבי, הרב המאה"ג, חריף ובקי, מפורסם בחסידות, משכיל ביראת ה', "תור אדם המעלה", רצוי לאחיו, מהולל לשם ולתפארת, כש"ת יעקב